

Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb Část I.

Hmotněprávní a procedurální standardy,
dokumentace a vybrané vzory v činnosti
SPC

MKN a MKF

- MKN-10 poskytuje diagnózy nemocí, vad, jiných zdravotních problémů
- MKF - Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví doplňuje informacemi o funkčních schopnostech jedince (22.5.2001 schválena poslední verze WHO) diagnostika by tedy měla obsahovat obě mezinárodní klasifikace
- Lékaři mají povinnost od 1.7.2010 tuto klasifikaci používat ve vztahu k diagnostikování osob se zdravotním postižením, tedy podle funkčního omezení.

Přehled komponent MKF

- **Tělesné funkce** jsou fyziologické funkce tělesných systémů (včetně funkcí psychických)
- **Tělesné struktury** jsou anatomické části těla jako orgány, končetiny a jejich součásti
- **Poruchy** jsou problémy tělesných funkcí nebo struktur, jako je význačná (signifikantní) odchylka nebo ztráta
- **Aktivita** je provádění úkolu (úkonu) nebo činu člověkem
- **Participace** je zapojení do životní situace

Přehled komponent MKF

- **Aktivita a její limity** jsou obtíže, které člověk může mít při provádění aktivit
- **Participace a její omezení** jsou problémy, které člověk může prožívat při zapojení do životních situací
- **Faktory prostředí** vytvářejí fyzické a sociální faktory a postoje lidí, kde lidé žijí a uskutečňují své životy

Provázání s procesem diagnostiky žáků se SVP

- Vznik – Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb
- Část I. Hmotněprávní a procedurální standardy, dokumentace a vybrané vzory v činnosti SPC
- Část II. Diagnostické domény pro žáky s mentálním postižením
- Závěry odborných vyšetření jednotlivých oblastí (domén) budou převedeny do kruhového grafu a procentuálního vyjádření funkčního omezení způsobilosti dítěte, žáka ve vztahu ke vzdělávání.

Procentuální vyjádření funkčního omezení způsobilosti žáka ve vztahu ke vzdělávání

- Čtyři stupně pedagogické a speciálněpedagogické podpory:
- I. stupeň (1-25% funkčního omezení – nízká míra podpory)
- II. stupeň (26-50% funkčního omezení – vyšší míra podpory)
- III. stupeň (51-75% funkčního omezení – vysoká míra podpory)
- IV. stupeň (76-100% funkčního omezení – nejvyšší – mimořádná- míra podpory)

Používaný systém

- Členění speciálních vzdělávacích potřeb vymezuje § 16 školského zákona
- Zdravotní postižení, zdravotní znevýhodnění, sociální znevýhodnění – v současné době se jeví tato klasifikace překonaná a neodpovídá potřebám speciálněpedagogické diagnostiky ve vztahu podpory jednotlivých žáků v edukačním procesu (na běžné škole, ve speciální škole)

Speciálněpedagogická a psychologická diagnostika v SPC

- Základní odborná aktivita SPC
- Speciálněpedagogická diagnostika slouží k posouzení individuálních zvláštností dítěte, jeho speciálních vzdělávacích potřeb. Na základě výsledků diagnostiky je zpracován IVP, navrhovány postupy při edukaci a reedukaci.
- Psychologické vyšetření v SPC je realizováno za účelem posouzení mentální úrovně dítěte, tedy úrovně a struktury rozumových schopností, posouzení osobnosti dítěte a u starších dětí je možno posuzovat styly a strategie učení.

Speciálněpedagogická a psychologická diagnostika v SPC

- Výsledkem procesu diagnostiky je stanovení diagnózy.
- Ve speciální pedagogice to může být posouzení určité funkce v daném období života.
- Předpokladem správné diagnózy je aplikace speciálněpedagogických a psychologických metod, které jsou validní (platné) a reliabilní (spolehlivé).
- Diagnostická metoda je postup, prostřednictvím kterého se získávají poznatky o vyšetřované osobě, na základě kterých můžeme zformulovat diagnózu.

Dělení diagnostických metod

- Podle toho, co sledují – obsahová složka diagnostiky
- Podle toho, jak to zjišťují – metodologická stránka diagnostiky
- Podle toho, na co se zaměřují – výkonové, funkční, anatomicko-morfologické
- Podle toho, zda jsou zaměřené přímo na aktivity jedince nebo na související údaje (přímé, nepřímé)
- Podle způsobu hodnocení získaných údajů – normativní, kritériální

Diagnostický postup a vyšetření v SPC

- Podmínky vyšetření
- Typy zakázek – cíl, ke kterému má vyšetření sloužit, objednatel je většinou zákonný zástupce dítěte (žák sám – po 18 roce), navrhovatelé – škola
- Vstupní (komplexní) vyšetření – první návštěva klienta v SPC, provádí se evidence klienta (zavedení spisu) a prvotní vyšetření, záleží na věku a obtížích klienta.
- Komplexní vyšetření se požaduje vždy při zařazení nebo přeřazení do školského zařízení, při změně vzdělávacího programu, při doporučení k integraci.

Další typy zakázek v SPC

- Zařazení dítěte do mateřské školy § 34 ŠZ
- Posouzení školní zralosti, odklad školní docházky § 37 ŠZ
- Doporučení k zařazení do optimálního vzdělávacího procesu
- Doporučení ke vzdělávání dítěte, žáka se speciálními vzdělávacími potřebami – vyhláška č. 147/2011 Sb. podpůrná opatření, individuální integrace a skupinová, vzdělávání ve speciálních školách, IVP § 6 vyhlášky č. 147/2011Sb.

Další typy zakázek v SPC

- Jiný způsob plnění povinné školní docházky § 41 ŠZ individuální vzdělávání, § 42 vzdělávání žáků s hlubokým mentálním postižením
- Kariérové poradenství
- Doporučení k závěrečným zkouškám, včetně zkoušky maturitní
- Jiná vyšetření – specifické zakázky, odborné posudky pro Českou správu sociálního zabezpečení

Diagnostické metody

- Nepřímé diagnostické údaje

Vstupní informace od rodičů

Zdravotní dokumentace

Informace ze školy

Hodnocení portfolia, školní výkony

- Přímé zdroje, diagnostické postupy

Anamnéza – rodinná, osobní

Pozorování

Rozhovor

Diagnostické metody

- Testování – použití standardizovaných nástrojů, testů v rámci diagnostiky žáka.

Psychologické vyšetření – vývojové škály, testy inteligence, expresivní techniky (kresba), projektivní metody, testy osobnosti a sociálních vztahů, dotazníky

- Speciálněpedagogické vyšetření se zaměřuje na oblast – sebeobsluhy, motoriky, grafomotoriky, percepce (sluch, zrak, hmat, chuť, čich, řeč), kognitivní dovednosti (schopnost učit se), sociální dovednosti, pracovní dovednosti.

Testové materiály pro speciálního pedagoga

- Celkový vývoj

Škála funkční nezávislosti - sebeobsluha, tělesná čistota, pohyb, lokomoce, komunikace, sociální porozumění.

260 cvičení pro děti raného věku (Strassmeier, 1996) – myšlení, řeč, hrubá a jemná motorika, sebeobsluha a socializace, úroveň hrubé a jemné motoriky (včetně motoriky mluvidel)

Škála Osereckého (Bruininks, 2005) – měří hrubou a jemnou motoriku, motorickou koordinaci (pro věk 4,5 – 14,5)

Testové materiály pro speciálního pedagoga

Orientační test dynamické praxe (Míka, 1982) – zaměřuje se na pohyby rukou, nohou a jazyka, je screeningovým testem pro děti s komplexním opožděním především v předškolním věku

Testové materiály pro speciálního pedagoga

- Úroveň komunikačních schopností - jedná se o posouzení řeči ve všech jazykových rovinách

Orientační logopedické vyšetření (Tomická, 2004) především pro diagnostiku dyslálie

Obrázkovo slovníková skúška (Kondráš, 1972) – určuje stav aktivní slovní zásoby v daném věku

Heidelberský test řečového vývoje (Grimm, Scholer, Mikalajová, 1987) – text pro komplexní diagnostiku řečových funkcí ve všech jazykových rovinách

Baterie slov na hláskové skupiny, baterie úkolů na posouzení jednotlivých jazykových rovin, obrázkové materiály na zjištění úrovně komunikačních schopností

Testové materiály pro speciálního pedagoga

- Sluchová percepce - sluchová ostrost, fonematický sluch, hlásková analýza a syntéza, rytmická reprodukce

Zkouška sluchové diferenciaci (Wepman, Matějček, 1993) – dvojice slov bez významu lišících se jedním distinktivním (rozlišovacím) rysem (u fonému znělost, délka)

Zkouška sluchové analýzy a syntézy (Matějček, 1993) - schopnost skládat a rozkládat slova na hlásky

Hodnocení fonematického sluchu u předškolních dětí (Škodová, Michek, Moravcová, 1995) – sleduje úroveň fonematické diferenciaci hlásek, obsahuje obrázky a slova na audiokazetě

Testové materiály pro speciálního pedagoga

- Zraková diferenciacie a vizuomotorika

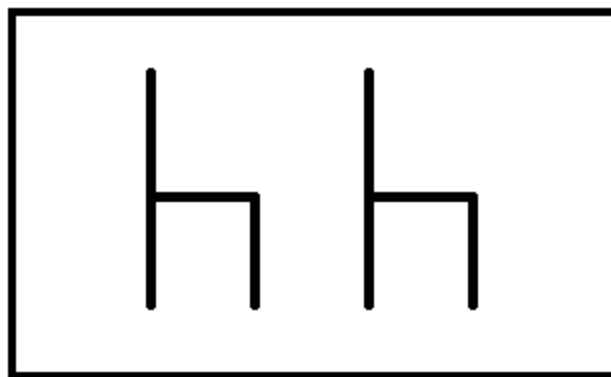
Reverzní test (Edfeldt, 1968) – postihuje schopnost diferencovat reverzní obrazce (od 5 – 8let)

- Program je zpracován podle stejnojmenného testu, vydaného Psychodiagnostikou Brno (Bratislava) v roce 1992, pod kódovým označením T - 1. Reverzní test zjišťuje připravenost dítěte osvojit si čtení. Je možné ho použít i u dětí, které mají těžkosti se čtením a psaním.
- 6 zácvičných úkolů
- 84 testových úkolů
- čas administrace : 15 minut

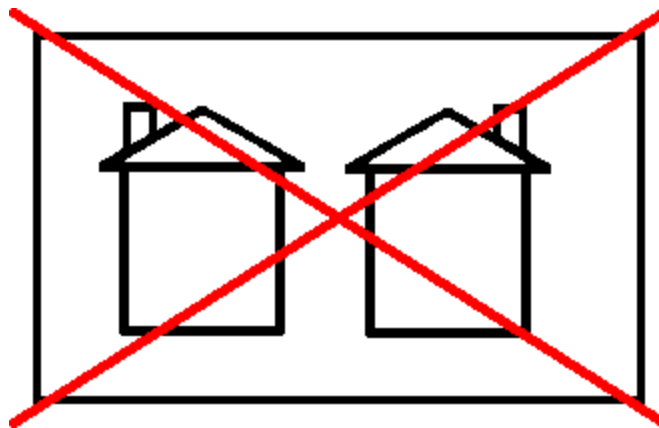
Reverzní test

- **Vstupní data**
- Test předkládá 84 obrazových podnětů, tvořených vždy dvěma obrazci (tvary). Posuzovaná osoba má určit, zda jsou oba obrazce totožné, úplně stejné. Test je založený na výzkumu příčin tendence dětí měnit slovosled. Ukázalo se, že na základě intenzity reverzní tendence (náchylnosti obracet), je možné predikovat úspěšnost čtení a psaní v 1. třídě. Příklady podnětů :
 - ANO - jsou stejné. Oba obrazce v podnětu jsou opravdu stejné, totožné
 - NE - liší se. V tomto podnětu jsou domečky různé. Jejich komíny jsou orientovány opačně, jsou reverzní.

ANO - jsou stejné. Oba obrazce v podnětu jsou opravdu stejné, totožné.



NE - liší se. V tomto podnětu jsou domečky různé.
Jejich komíny jsou orientovány opačně, jsou reverzní.



Testové materiály pro speciálního pedagoga

Zkouška zrakové diferenciacie (Novák, 1994) – rozlišování odlišných a reverzních tvarů

Vývojový text zrakového vnímání (Frostigová, 1972) – měří vizuomotorickou koordinaci, figuru a pozadí, konstantnost tvarů, polohu v prostoru a prostorové vztahy

- Lateralita a pravo-levá orientace

Zkouška laterality (Matějček, Žlab, 1972) – hodnocení laterality horních a dolních končetin, očí a uší

Testové materiály pro speciálního pedagoga

- Grafomotorika

Test kresby lidské postavy (Šturma, Vágnerová, 1982) – zhodnocení úrovně senzomotorických dovedností (3,6 – 11 let)

Co patří k senzomotorickým dovednostem? Všechny druhy sportovních činností, všechny druhy tzv. fyzické práce, ale také část činností tzv. duševních pracovníků (techniků, lékařů aj.), dětské hry, hra na hudební nástroje, psaní na počítači, psaní, kreslení, tanec, používání příborů při jídle atd., činnosti v tělovýchově a sportu.

- představuje motorické učení, přesnost a vzájemnou koordinaci pohybů
- sladování procesů vnímání s pohybovými aktivitami (příklad naučení se psát)
- jeho produktem jsou motorické návyky, senzomotorické dovednosti
- je založeno na cviku, tréninku, který je doprovázen a korigován verbálními pokyny
- probíhá podle určitého plánu a důležitá je při něm zpětná vazba.

Test obkreslování (Matějček, Vágnerová, 1984) – hodnotí vizuální percepci, senzomotorickou koordinaci, jemnou motoriku (5 – 12,11 let)

Testové materiály pro speciálního pedagoga

- Úroveň čtení a psaní

Zkouška čtení (Matějček, 1987) – standardizované testy na vyšetření čtení (rychlost, technika, porozumění)

Diagnostika vývojových poruch učení (Novák, 1994) – komplexní test pro zjišťování SPU

Diagnostika specifických poruch učení u adolescentů a dospělých osob (Cimlnerová, Pokorná, Chalupová, 2007)

- Matematické schopnosti

Testové materiály pro speciálního pedagoga

Vyšetření matematických schopností u dětí (Novák, 1997) – diagnostika matematických schopností

Barevná kalkule (Novák, 2001) diagnostika matematických schopností u dětí mezi 7. až 11. rokem

- Vývojové škály – např. **škála funkční nezávislosti** – Škály funkční nezávislosti – u jedinců s vícenásobným postižením nebo s těžší formou MP, zaměřeny na:

Sebeobsluhu

Tělesnou čistotu

Pohyby a přesuny (lokomoce)

Komunikaci

Sociální porozumění

Diagnostika předškolního věku (školní zralost)

- Posuzuje se kognitivní zralost – rozumové schopnosti a IQ, percepční schopnosti, paměť, učení, verbální vyjadřování, pozornost, koncentrace, vizuomotorika, všeobecné vědomosti, kontrola reality.
- Citová zralost – kontrola afektů, úkolová zralost, sebevědomí, motivace.
- Sociální zralost – zařazení mezi vrstevníky, separace od matky, podřízení se autoritě, samostatnost a sociální návyky

Standardy činnosti SPC

- Provozní standardy SPC
 1. Personální obsazení SPC
 2. Prostorový a materiální standard činnosti SPC
 3. Počty pracovníků a klientů ve vztahu k financování SPC
 4. Řešení stížností na služby poskytované SPC

Právní úprava činnosti SPC

- 1. Význam právní regulace procesu poradenství a diagnostiky
- 2. Vybrané instituty právních odvětví a činnosti poradenských pracovníků SPC
- 3. Oznamovací povinnost poradenských pracovníků
- 4. Právní úprava existence a činnosti školských poradenských zařízení
- 5. Přehled právních situací, v nichž je požadováno stanovisko SPC
- 6. Procedurální podmínky poskytování poradenských služeb

Průběh poskytovaných služeb, činnosti jednotlivých pracovníků

Obsah poradenských služeb

- Ambulantní formy péče – jednorázová, opakovaná, pravidelná
- Terénní formy péče – výjezdy do škol, výjezdy do rodin, výjezdy do školských a jiných než školských zařízení, v nichž je klient umístěn

Činnosti pracovníků SPC – speciální pedagog,
psycholog, sociální pracovníce

Žádost o službu SPC

Informovaný souhlas

Průběh poskytovaných služeb, činnosti jednotlivých pracovníků

- Práce se žákem a jeho zákonným zástupcem -
přímá a nepřímá
- Zpráva z vyšetření
- Doporučení vyrovnávacích a podpůrných
opatření
- Frekvence diagnostiky a rediagnostiky
- Edukace a reedukace v SPC
- Administrativa vedená v SPC v souvislosti s
klientem

Ochrana osobních údajů – práce s důvěrnými osobními údaji